

СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА. ЕФЕКТИ И ЗАПЛАХИ ЗА БАНКОВАТА СИСТЕМА

Пламен Василев Георгиев
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов
Катедра „Финанси и кредит“
e-mail: georgiev.pl@gmail.com

Резюме: Целта на статията е да изясни настоящото състояние на икономиката в България, в частност на банковата система, и да се очертаят перспективите за развитието в средносрочен план. Изследването е структурирано в две части. Първата част е посветена на оценката на тенденциите в развитието на националната икономика като интегрална част от икономиката на ЕС и света. Втората част е с акцент върху рисковете и заплахите върху банковата система, породени от негативни сценарии пред развитието на националната икономика. В разработката се достига до следните два ключови извода с характер на резултати: Първо, българската икономика се намира в равновесно състояние въпреки констатираните дисбаланси и незадоволителния ръст. Макроикономическите показатели, в агрегат и в съставните им части, влияят непосредствено върху ефективността и стратегиите за управление на банковите институции в страната. Влиянието е взаимнообвързано и корелативно. Предизвикателствата от обективен и субективен характер следва да бъдат внимателно проучени и справедливо оценени. Второ, конкретните управленски решения за всяка от финансовите институции биха могли да обезпечат пруденциално и законосъобразно управление, съчетано с неекспанзивен икономически ръст. Политиката на регулации на ЕЦБ и Валутния борд поставят сериозни предизвикателства пред българската държава и кредитните институции.

Ключови думи: банкова система, БВП, макрофинансова рамка.
JEL: G21, G31, G32.

STATE AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE BULGARIAN ECONOMY. EFFECTS AND THREATS TO THE BANKING SYSTEM

Plamen Vasilev Georgiev
D. A. Tsenov Academy of Economic – Svishtov
Department of Finance and Credit
e-mail: georgiev.pl@gmail.com

Abstract: The purpose of this article is to clarify the current state of the economy in Bulgaria, in particular the banking system and to outline the prospects for development in the medium term. The study is structured in two parts. The first part provides an assessment of the tendencies in the development of the national economy as an integral part of the economy of the EU and the world. The second part focuses on the

risks and threats to the banking system considered in the negative scenarios for the development of the national economy. Two key conclusions are drawn. First, the Bulgarian economy is in equilibrium despite the imbalances and the unsatisfactory growth. The macroeconomic indicators, in aggregate and in their components, directly influence the efficiency and the management strategies of banking institutions in the country. The influence is interconnected and correlated. The challenges of objective and subjective nature should be carefully scrutinized and fairly assessed. Second, the specific management decisions for each financial institution could provide prudential and lawful governance combined with non-expansive economic growth. The regulatory policy of the ECB and the Currency Board present significant challenges to the Bulgarian state and the credit institutions in the country.

Key words: Bank system, GDP, Macro-Financial Framework.

JEL: G21, G31, G32.

Въведение

В настоящата разработка ще се опита да изясним настоящото състояние на икономиката в България, в частност на банковата система и да очертаем перспективите за развитието в средносрочен план. Тъй като банковата система е едновременно резултат и предпоставка на икономическото развитие, ще разгледаме основните сектори на икономиката – производствен, външнотърговски, фискален, паричен, банков и пазар на труда. **Обект** на изследване е банковата система в България, а **предмет** – влиянието на икономиката на страната върху нейното развитие. **Целта** на статията е да се изясни състоянието на икономиката в България, респективно на банковата система, и да се очертаят перспективи за развитие в средносрочен план. За постигане на целта в разработката са формулирани следните задачи: Първо, да бъде направен анализ на макрофинансовата рамка, като се обобщи състоянието на икономиката в страната. Второ, чрез анализ на протичащите икономически процеси в България през предходната година да се направи опит за прогноза на тяхното развитие в средносрочна перспектива. В изследването приемаме **тезата**, че банковата система е неразривна част от кръгооборота на паричните потоци в рамките на генериране, разпределение и преразпределение на БВП (Захариев, 2015, стр. 19-21).

I. Българската икономика – състояние и тенденции

Отвореността на българската икономика обуславя влиянието на световните, в частност европейските тенденции върху локалните процеси. Вижданията за глобалните тенденции от втората половина на 2018 г. на международните финансови институции и експертите започнаха да се преразглеждат към намаляване на краткосрочните и средносрочните

прогнози за развитието на световната икономика (Милчева, 2019, стр.1). Потенциалните причини за очакваното забавяне на глобалния растеж са:

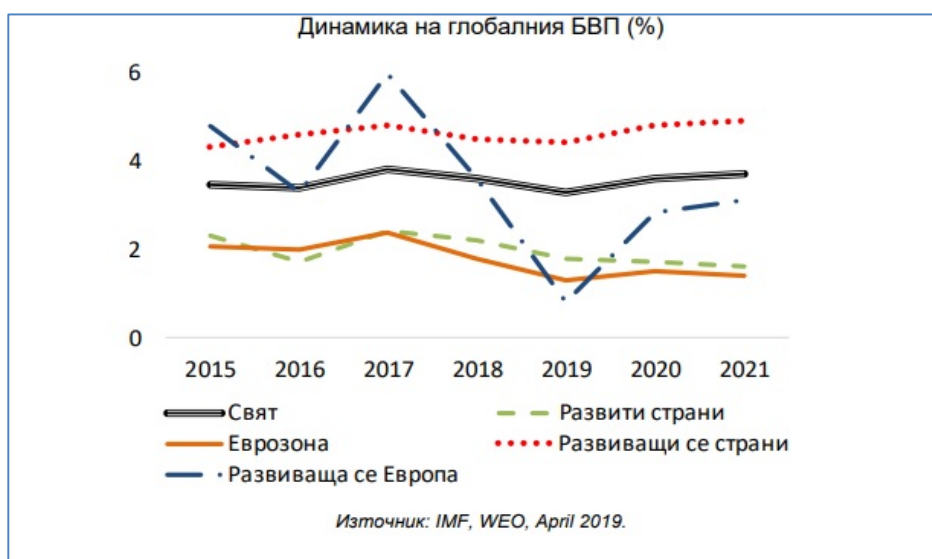
- Намаляване на ефектите от фискалните стимули в САЩ. Очаквано затягане на паричната политика.

- Стагнацията в еврозоната. Новите стандарти за горивни емисии в Германия. Политическите и икономически проблеми в ЕС се натрупват и очакванията са, че Европа е на път да се озове в рецесия сравнително скоро. Въпреки отказа на ЕЦБ да промени експанзионистичната си парична политика, очакванията за рецесия стават все по-реални.

- Осезаемото забавяне на китайската икономика. Неяснота относно перспективите пред Китай. Необходимост от преориентиране от външни към вътрешни пазари, натрупване на дългове в корпоративния и държавния сектор, компрометиращо финансовата стабилност.

- Природните бедствия в Япония.

- Забавяне на икономиката на Турция, респективно външнотърговския ни стокооборот с нея.



Източник: (БАН, 2019)

Фигура 1. Динамика на световния БВП

Трите основни двигателя на световната икономика – САЩ, Китай и еврозоната изпитват затруднения от различен характер. Тенденции, станали видими през втората половина на 2018 г., се очаква да имат отрицателен ефект и глобалният растеж се очаква да спадне до 3.5% през 2019 г (БАН, 2019).

Промяната в прогнозата на Международния валутен фонд, Европейската комисия и българското Министерство на финансите е видима от следната таблица:

Таблица 1

Прогнозни стойности на растежа на европейската и световната икономика, валутен курс долар/евро, цена на петрол „Брент“ и цена на неенергийни суровини

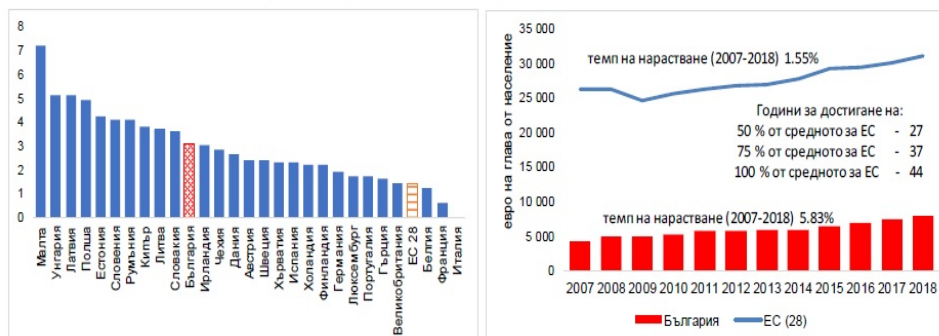
Външни допускания. Промени спрямо предходната прогноза.										
	Пролетна прогноза 2019 г.				Есенна прогноза 2018 г.			Разлика спрямо предходната прогноза		
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Световна икономика (реален растеж, %)	3.5	3.6	3.6	3.6	3.9	3.7	3.7	-0.4	-0.1	-0.1
Европейска икономика - ЕС 28 (%)	1.5	1.7	1.6	1.5	2.0	1.8	1.7	-0.5	-0.1	-0.1
Валутен курс щ.д./евро	1.13	1.13	1.13	1.13	1.16	1.16	1.16	-0.03	-0.03	-0.03
Цена на петрол "Брент" (щ.д./барел)	61.5	61.4	60.5	60.0	70.8	67.7	65.0	-9.3	-6.3	-4.5
Цена на неенергийни суровини (в щ.д., %)	-0.2	1.1	0.7	0.6	-0.1	0.0	0.3	-0.1	1.1	0.4

Източник: МФ, ЕК, МВФ

За малка отворена икономика като българската е трудно да поддържа висок растеж, базиран предимно на вътрешно търсене, при трайна рецесия в основните си търговски партньори. Правителството в Германия намали прогнозата си за ръст на БВП за 2020 г. от 1,5% до 1%. Предполага се, че увеличението на вътрешното потребление ще има много ограничен във времето позитивен ефект, след което евентуален траен спад във външното търсене при най-големите ни външнотърговски партньори – Германия и Турция, ще даде негативно отражение върху развитието на икономиката ни (НСИ).

Брутният вътрешен продукт устойчиво нараства през последните десет години. Растежът на БВП намалява от 3.6% през 2017 г. на 3.1% през 2018 г. Въпреки намалението, растежът остава над средния за страните от ЕС, но е сред най-ниските измежду новите страни-членки. Въпреки положителните икономически перспективи, при запазването на подобни темпове на икономически растеж, достигането на средния доход на глава от населението в ЕС е твърде далечна перспектива. Разчетите показват, че ниво от 50 % от брутният вътрешен продукт на глава от населението на ЕС ще бъде достигнато след 27 години, а изравняване можем да очакваме след 44 години.

Икономически растеж през 2018 г. (%) и БВП на глава от населението



Източник: НСИ, Евростат.

Фигура 2. Икономически растеж през 2018 г. и БВП на глава от населението

Индустриалният и аграрният сектор, с дялове съответно от 27,4% и 4,7%, отбелязват намаление на относителния си дял в брутния вътрешен продукт съответно с 1% и 0,5% спрямо 2017 година. Секторът на услугите увеличава относителния си дял с 1,5% до 68,4% за 2018 година.

Перспективите пред България в икономическо отношение са по-скоро положителни, но с уговорката, че външните и вътрешните рискове са относително високи.

Външните рискове можем да дефинираме по следния начин:

- Силна зависимост от външното търсене. Основно тук влияе състоянието на най-големите ни външнотърговски партньори Германия и Турция.
- Зависимост от външно финансиране чрез преки чуждестранни инвестиции. Предвид очакваното задържане или дори намаление на обема на световната търговия можем да очакваме рестриктиране на обема на износа ни, както и на свързаните с него преки чуждестранни инвестиции.
- Традиционно нестабилна политическа среда.
- Основен източник на външно финансиране са кохезионният и структурните фондове на Европейския съюз. Очаква се тяхното плавно нарастване. Предвид несигурността за общия европейски бюджет, произтичаща от Брекзит, съществува и голяма доза несигурност по отношение този източник на финансиране.

Вътрешните рискове можем да дефинираме по следния начин:

- Демографската катастрофа обезкръвява икономиката и саботира ръста на производството в почти всички сфери на икономиката.

- Очаквано влошаване на външнотърговското салдо поради влошена конюнктура на износа и очаквано увеличение на вътрешното потребление.
- Откриването на нови работни места в частния сектор в условия на натиск за повишаване на заплащането на труда едва ли ще бъде предпочитана стратегия. Заетостта през следващите години ще се запази на приблизително същото ниво като през 2018 г. Нарастването на заетостта ще бъде съпроводено с нарастване на разходите за труд на единица продукция. Предвид ниското ниво на заплатите това едва ли ще има съществено влияние върху конкурентоспособността на производството.
- Предвид постигания през последните три години бюджетен излишък, допускаме по-агресивна разходна политика. За следващите години предполагаме ускорено нарастване на бюджетните разходи в сравнение с бюджетните приходи, респективно бюджетът ще бъде дефицитен, но при ограниченията в закона за публичните финанси.
- Очаквано нарастване на правителствените инвестиции и образуване на основен капитал чрез ускорено усвояване на средства по европейските програми.

II. Банковата система – ефекти и заплахи

По отношение на финансовия сектор очакванията са оптимистични. Банковата система е в отлично финансово здраве, с капиталови буфери, превишаващи регулаторните изисквания.

В края на 2018 г. активите на банковата система в България са в размер на 105.6 млрд. лв. В сравнение с предходната 2017 година отбелязват ръст от 7.7 млрд. лв. или 7.9%. Увеличението на активите основно се дължи на кредитите и авансите, паричните салда в централни банки и паричните наличности. Кредитите и авансите в края на 2018 година нарастват като дял от 63.3% , като са били 61.0% в края на 2017 г. Позицията пари, парични салда при централни банки и други депозити на виждане възлиза на 19.3%, портфейлите с дългови и капиталови инструменти – 12.9%. Брутните кредити и аванси нарастват общо за годината със 7.5 млрд. лв. (9.2%). Брутният кредитен портфейл (без кредитите и авансите за секторите централни банки и кредитни институции) в края на декември 2018 г. възлиза на 60.9 млрд. лв., като нараства с 8.6%. (4,8 млрд. лв.) спрямо края на 2017 г. (БНБ, 2018).

За 2018 година се увеличава кредитирането по всички направления:

- домакинства – с 2.3 млрд. лв. (11.6%);
- нефинансови предприятия – с 1.7 млрд. лв. (5.2%);

- други финансови предприятия – с 690 млн. лв. (27.3%);
- сектор държавно управление – със 137 млн. лв. (22.7%). Експозициите в централни банки нарастват в годишен хоризонт.

Делът на необслужваните кредити и аванси в банковата система намалява. В края на декември 2018 г. brutният размер на необслужваните кредити и аванси намалява до 6 795 млн. лв. от 8 292 млн. лв. в края на декември 2017 година (European Banking Federation). Относителният им дял в общата сума на brutните кредити и аванси намалява от 10,2 до 7,6%. Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси след приспадане на обезценка намалява до 3299 млн. лв., а делът ѝ в общата нетна стойност на кредитите и авансите намалява от 5,5% до 3,9% към 31 декември 2018 г.

Депозитите в банковата система нарастват през годината със 7.2%, представляващи 6.0 млрд. лв., и достигат абсолютна стойност от 89.7 млрд. лв. Увеличението по сектори е, както следва:

- от домакинства – 3.9 млрд. лв. (7.9%);
- нефинансови предприятия – 1.1 млрд. лв., (4.5%);
- сектор държавно управление – 708 млн. лв., (35.6%);
- други финансови предприятия – 441 млн. лв., (15.9%);
- кредитни институции – намаление със 169 млн. лв., (- 3.2%).

През 2018 г. е извършена консолидация на кредитни институции. Включена е в агрегираните данни на банковата система на нова отчетна единица (клон на чуждестранна банка), отчитана по-рано като финансова институция.

Собственият капитал в баланса на банковата система възлиза на 13.9 млрд. лв. към декември 2018 г., което е увеличение с 1.3 млрд. лв. (10.0%) отколкото към 31 декември 2017 г. Ръстът за системата се дължи на увеличението на внесенния капитал и на отчетената печалба за годината.

Печалбата на банковата система възлиза на 1 678 млн. лв. към 31 декември 2018 г., което означава ръст от 504 млн. лв. в сравнение с 1174 млн. лв. в края на декември 2017 г.

Разходите за обезценка на финансови активи намаляват от 745 млн. лв. към края на 2017 г. до 479 млн. лв. към декември 2018 година.

Показателят за възвръщаемост на активите (ROA) е 1.59%, а за възвръщаемост на балансовия капитал (ROE) е 12.11%. Отчетеният ликвиден буфер е в размер на 29.6 млрд. лв., нетните изходящи ликвидни потоци – 10.1 млрд. лв. Съотношението на двете величини – отношението на ликвидно покритие – е 294.1%.

По данни към 31.12.2018 г. бе извършена цялостната оценка на шест български банки вследствие на искането на България за установяване на тясно сътрудничество между ЕЦБ и Българската народна банка. Цялостната оценка е задължителна част от процеса на установяване на тясно сътрудничество между ЕЦБ и националния компетентен орган на държава членка на ЕС, чиято парична единица е различна от еврото. България до

момента е единствената страна, поискала тясно сътрудничество с Европейската централна банка, без същото да е задължително.

Цялостната оценка обхваща УниКредит Булбанк АД, Банка ДСК ЕАД, Обединена българска банка АД, Първа инвестиционна банка АД, Централна кооперативна банка АД и Инвестбанк АД. Съгласно оповестените резултати, две от банките – Първа инвестиционна банка АД, Първа група по класификацията на БНБ, и Инвестбанк АД, Втора група по класификацията на БНБ, трябва да увеличат капитала си съответно с 262,9 млн. евро и 51,8 млн. евро, за да изпълнят изискванията за съотношението на собствен капитал от първи ред при базов сценарий на стрес-тест 8% и 5,5% при утежнен сценарий (Investor.bg, 2019).

Съществен и неизследван риск за банковата система на България е включването ѝ в Единния механизъм за реструктуриране, в който присъединилата се към Единния надзорен механизъм с „тясно сътрудничество“ (ЕСВ) страна автоматично се включва. Оказваме се в ситуация, която представлява комбинация между нови изисквания и стари правила, което създава редица проблеми, свързани с асиметрично третиране и всички произтичащи от това рискове. Решението за присъединяване към банковия съюз не се приема еднозначно както от политиците, така и от експертите. Оказва се, че България е направила голям компромис, а компромисът е бил ненужен, дори вреден. Механизмът на „тясно сътрудничество“ е специфичен за включване в Единния надзорен механизъм, предназначен за държави-членки, чиято парична единица не е евро. Този механизъм все още не е тестван и е ясно, че опитът на България ще бъде използван като прецедент. Страна с „тясно сътрудничество“ ще бъде изправена пред асиметрично третиране. Основанията са следните:

- Страната няма да има участие при вземане на решения по надзорни въпроси в Управителния съвет на ЕЦБ.

- Надзорните решения на ЕЦБ по правило действат само в еврозоната, а тези от тях, които не са правно обвързващи извън еврозоната, ще трябва да бъдат възпроизвеждани с актове на местния надзорен орган.

- Участието в Единния надзорен механизъм не гарантира достъп до ликвидна подкрепа от ЕЦБ и няма да има достъп до Единния стабилизационен механизъм в случай на нужда от рекапитализация на банките.

Горното дава основание да твърдим, че „тясно сътрудничество“ в банковия съюз преди членство в еврозоната крие рискове.

Независимо от отличното моментно състояние на банковата система, би следвало да се имат предвид и да се анализират допълнителни фактори, които носят риск. Новият макропруденциален инструментариум би могъл да предизвика потенциални ефекти върху кредитната активност. По-високото ниво на антицикличния капиталов буфер и действията на банките, свързани с продажбата на кредитни портфейли, са събития, чието действие би рефлектирало пряко в стопанската им активност.

Същественото значение на възстановяването на ролята на банковия сектор от гледна точка на стимулиращите икономиката посреднически функции може да се очаква, ако банките увеличат кредитния си портфейл. Банковата система като цяло все още не може да достигне темпа и обеми на кредитиране от преди 2009 година.

Оправдани са очакванията за повишаване на лихвите. Поддържащите дълго време ниски лихви предполагат предстоящо значително повишение, което ще се отрази и върху лихвения риск. Федералния резерв на САЩ предприе подобни действия, а Европейската централна банка засега отлага, но е ясно, че това ще се случи скоро. В еврозоната се наблюдава забавяне на растежа на БВП едновременно с ускоряване на инфлацията. Създават се предпоставки за т.нар. "стагфлация". Избягването на такова развитие ще изисква покачване на лихвите, дори в ущърб на икономическия растеж. Това ще доведе до превръщането на лихвения риск в кредитен, респективно влошаване на качеството на кредитните портфейли на банките, увеличение на провизиите и намаляване на печалбата им.

Предвид сигналите за предстояща промяна в тренда на икономическото развитие на Европейския съюз можем да идентифицираме следните заплахи в структурата на кредитите и кредитните институции:

- Нисък кредитен растеж за сектора на нефинансовите респонденти, включително при исторически най-ниски лихвени нива, респективно цена на финансовия ресурс.

- В структурата на кредитирането сред нефинансовите предприятия водеща роля имат търговия, транспорт и туризъм, с около 30% от общите кредити. Слабо нарастват кредитите за индустрията, като нарастването се регистрира за сметка на неререформирани сектори, като енергетиката. Добивната индустрия, основа на българския експорт, е с намаляващ дял в кредитните експозиции.

- Замяната на изкопаеми горива с биогорива би променила енергийния микс, ще води до реструктуриране на заетостта в енергийния сектор, повишаване на цената на електроенергията, като по този начин ще увеличи енергийната бедност, по данни на Евростат – най-висока в България.

- Кредитната експозиция към пазара на недвижими имоти е рисков фактор за банковата система, независимо че кредитните експозиции към този сектор са 10,8%, при средни за Европейския съюз 25,8%. Необслужваните кредити са 33,9%, като средно за Европейския съюз са 4,5%. В сектор строителство, чиито експозиции съставляват 7,3%, необслужваните кредити са 27,8%, при средно европейско равнище от 6,3%.

- Рисков фактор са натрупаните задължения на общините. Средно равнище на размера на дълга е 50.25% (при 48.08% за 2017 г.). Данните за 2017 г. също показват, че задълженията на общините надхвърлят 10% от БВП. Обосновано е очакването при икономически спад да настъпи влошаване на финансовото им състояние.

- Европейските регулации, по-точно Регламент (ЕО) № 924/2009, което ще доведе до уеднаквяване на таксите за изходящи преводи в евро за всички страни от ЕС (досега действието на Регламента се разпростираше само в страните от еврозоната). Предвидените изменения ще влязат в сила от средата на декември 2019 г. и това със сигурност ще доведе до осезаемо понижение на приходите от такси по изходящи преводи, особено в страни като България, в която тези такси са най-високи и варират между 15 и 25 евро.

- Влизането в сила на новоприетия МСФО 9 за оценка на финансовите активи. Очакванията са, прилагането да доведе до корекции във финансовия резултат на кредитните институции с размера на очакваните кредитни загуби.

*
* *
*

В обобщение на казаното по-горе ще дефинираме следните изводи:

Първо. Българската икономика се намира в равновесно състояние, въпреки констатираните дисбаланси и незадоволителния ръст. Макроикономическите показатели, в агрегат и в съставните им части, влияят непосредствено върху ефективността и стратегиите за управление на банковите институции в страната. Влиянието е взаимнообвързано и корелативно. Предизвикателствата от обективен и субективен характер следва да бъдат внимателно проучени и справедливо оценени.

Второ. Конкретните управленски решения за всяка от финансовите институции биха могли да обезпечат пруденциално и законосъобразно управление, съчетано с неекспанзивен икономически ръст. Политиката на регулации на ЕЦБ и Валутния борд поставят сериозни предизвикателства пред българската държава и кредитните институции.

Трето. Присъединяването към механизма за тясно сътрудничество с ЕЦБ и Единния надзорен механизъм, в комбинация с поддържания вече 23 години Валутен съвет силно ограничава възможностите за структурни реформи, превръщайки тези ограничения в пречка за балансиран икономически растеж и рисков фактор за икономическия растеж. Заплахата от застои или нова икономическа криза, провокирана от вътрешни или външни фактори, следва да бъде отчетена в стратегиите за пазарно поведение на банковите институции.

Използвани източници

- Захариев, А. (2015). *Въведение във финансовата теория*, In book: *Финансова теория, Edition: Първо, Chapter: 1, Publisher: Фабер, Editors: Фабер. В. Търново: Фабер.*
- ЕЦБ. (n.d.). *Close cooperation with the ECB: an entryway to banking union*, 14/11/2018, ECB, . Retrieved 11 2, 2019, from <https://www.bankingsupervision.europa.eu/home/html/index.en.html>: https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/newsletter/2018/html/ssm.nl181114_1.en.html
- Federation, E. B. (n.d.). *Banking in Europe: EBF Facts & Figures 2018*, European Banking Federation . Retrieved 11 2, 2019, from <https://www.ebf.eu/>: <https://www.ebf.eu/facts-and-figures/banking-sector-performance/>
- Investor.bg, Е. н. (2019, 11 2). *И шестте български банки от стрес теста изпълняват пруденциалните изисквания*. Retrieved 11 2, 2019, from Investor.bg: <https://www.investor.bg/ikonomika-i-politika/332/a/i-shestte-bylgarski-banki-ot-stres-testa-izpylniavat-prudencialnite-iziskvaniia-286395/>
- БАН, (2019). *Годишен доклад 2019 Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания*. София: Горекс Прес .
- Милчева, Е. (2019, 11 3). *В България няма криза, казват. Наистина ли?* (Дойче веле) Retrieved from <https://www.dw.com/bg/>: <https://www.dw.com/bg/%D0%B2-%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D0%BD%D1%8F%D0%BC%D0%B0-%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0-%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%B0%D1%82-%D0%BD%D0%B0%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%BB%D0%B8/a-50444803>
- НСИ. (n.d.). *ИЗНОС, ВНОС И ТЪРГОВСКО САЛДО НА БЪЛГАРИЯ ПО ГРУПИ СТРАНИ И ОСНОВНИ СТРАНИ ПАРТНЬОРИ ПРЕЗ 2017 И 2018 ГОДИНА*. Retrieved 11 4, 2019, from НСИ: <https://www.nsi.bg/bg/content/7510/%D0%BF%D0%BE-%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8-%D1%82%D1%8A%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D1%80%D0%B8>
- БНБ. (2018). *Данни за банковата система и за банките по групи, 2018 г.* Изтеглено на 16 1 2020 г. от <https://www.bnb.bg/BankSupervision/>: <https://www.bnb.bg/BankSupervision/BSCreditInstitution/BSCIFinansReports/BSCIFRBankingSystem/index.htm?forYear=2018>

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

ГОДИШЕН

АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ



Том XII, 2019

Книга 15

Том XII, 2019 г.
Книга 15

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Стефан Маринов Симеонов – главен редактор

Доц. д-р Росица Христова Колева – зам.главен редактор

Доц. д-р Красимира Борисова Славева – организационен секретар

Доц. д-р Марина Ангелова Николова

Доц. д-р Христо Георгиев Сирашки

Доц. д-р Ваня Григорова

Екип за техническо обслужване:

Анка Петкова Танева – стилев редактор

Ст. преп. Маргарита Евгениева Михайлова – превод и редакция
на английски език

Милена Димитрова Александрова – технически секретар

ISSN 1313-6542

СЪДЪРЖАНИЕ

Студии

Таня Стайкова Йорданова ПОВЕДЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВОТА В БЪЛГАРИЯ ПРИ ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ ЗА СПЕСТЯВАНЕ И ИНВЕСТИРАНЕ	5
Анелия Стефанова Пенева АНАЛИЗ НА ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ МЕЖДУ КАПИТАЛОВИТЕ И ВАЛУТНИТЕ ПАЗАРИ	29
Криста Цветанова Нейкова КОНЦЕПТУАЛНИ ОСНОВИ НА ЛОЯЛНОСТТА	51
Борислав Красимиров Киров ЕФЕКТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ КРЕДИТНИ РЕГУЛАЦИИ ВЪРХУ ИПОТЕЧНОТО КРЕДИТИРАНЕ И ИНВЕСТИЦИИТЕ В ИПОТЕЧНИ ОБЛИГАЦИИ	78
Марията Бориславова Спасова ПРОГРАМАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВО И УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ – ОСНОВА ЗА ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР	98
Михаела Стоянова Монова НОВИТЕ ЗАКОНОДАТЕЛНИТЕ ПРОМЕНИ ПО ЗАСТРАХОВКА „ГРАЖДАНСКА ОТГОВОРНОСТ“ НА АВТОМОБИЛИСТИТЕ И ВЛИЯНИЕТО ИМ ВЪРХУ ФИНАНСОВАТА СТАБИЛНОСТ НА БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР	125

Статии

Юлиан Сашков Бенев АНАЛИЗ НА АКТУАЛНИТЕ ПРОБЛЕМИ В БАНКОВАТА СФЕРА И НЕЙНАТА СТРАТЕГИЧЕСКА ОРИЕНТАЦИЯ В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА БАНКОВИТЕ УСЛУГИ В ЕС	157
Пресиян Илианов Василев ОРГАНИЗАЦИОННИ ПОДХОДИ ЗА МИНИМАЛИЗИРАНЕ НА КИБЕРРИСКОВЕТЕ ПРИ ОДИТОРСКАТА ДЕЙНОСТ	174

Цветелина Красмирова Иванова НАСОКИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА	190
Димитър Пламенов Попов ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЕМА И ДИНАМИКАТА НА СЕКЮРИТИЗИРАНИЯ ВЪТРЕШЕН ДЪРЖАВЕН ДЪЛГ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ В ПЕРИОДА СЛЕД ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО КЪМ ЕС	213
Пламен Василев Георгиев СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА. ЕФЕКТИ И ЗАПЛАХИ ЗА БАНКОВАТА СИСТЕМА	226
Светла Михайлова Боянова ОТНОСНО ЗНАЧЕНИЕТО НА ВЪТРЕШНИЯ КОНТРОЛ ЗА БАНКОВАТА СИГУРНОСТ	237
Венцислав Георгиев Диков РЕГУЛАТОРНА РАМКА ЗА ФИНАНСОВО-ИКОНОМИЧЕСКА ЗАЩИТА НА АВТОРСКИТЕ ПРАВА В ЕС	266
Муса Мустафа Сръкьов МОДЕЛ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА СРЕДНИТЕ УЧИЛИЩА „БОНУС–ВАУЧЕР“	277
Николай Тодоров Здравков УПРАВЛЕНСКИ ФИНАНСОВ АНАЛИЗ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПОСРЕДНИЧЕСКИ ФИРМИ - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА МОДЕЛИ НА СВОБОДНИТЕ ПАРИЧНИ ПОТОЦИ	285
Таня Иванова Рисемова ПРОБЛЕМИ НА ЗАЕТОСТТА И БЕЗРАБОТИЦАТА В БЪЛГАРСКИТЕ ОБЛАСТИ ПО ТЕЧЕНИЕТО НА ДОЛЕН ДУНАВ	298
Ана Борисова Иванова ИЗТОЧНИЦИ И МОДЕЛИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО – СПЕЦИФИКА И ЕФЕКТИВНОСТ ПРИ ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ЗДРАВНИ УСЛУГИ ...	313
Люба Мартинова Митева КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ПРОБЛЕМИТЕ В БОЛНИЧНИЯ СЕКТОР	325

Станислав Иванов Шишманов БАНКИТЕ И КАСОВОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ	341
Валери Йорданов Велковски ПРОБЛЕМИ НА УСТРОЙСТВЕНИТЕ ПОЛИТИКИ И УСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ (НА ПРИМЕРА НА ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ)	355
Симеон Венциславов Симеонов СПЕЦИФИКА НА ТУРИСТА ПРАКТИКУВАЩ КУЛИНАРЕН ТУРИЗЪМ	383
Emre Zafer Güney BUTCHERS SCHEDULING MODEL EXAMINATION BY TIME STUDY OBSERVATIONS	398
Андрей Йорданов ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ТОВА ДА БЪДЕШ AGILE /SCRUM	408
Диана Христова КОРПОРАТИВНА АМНЕЗИЯ И МОНИТОРИНГ НА НЕЯВНИТЕ ЗНАНИЯ В ОРГАНИЗАЦИИТЕ	416
Борислав Боев ПРОЕКТНОТО УПРАВЛЕНИЕ ПРИ ИЗГРАЖДАНЕТО НА НОВИ ЯДРЕНИ МОЩНОСТИ – ОСОБЕНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА	424
Димитър Георгиев Тричков ПАЗАРНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ВЪЗМОЖНОСТИ ПРЕД ТЕЛЕКОМИТЕ В БЪЛГАРИЯ	445
Veneta Todorova Lyubenova BRAND TRUST AS A SOURCE OF BRAND EQUITY	473
Росица Атанасова Проданова ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА – АНАЛИЗ НА ИНСТИТУЦИЯТА И ПОЗИЦИЯТА Й В СЧЕТОВОДНИЯ БАЛАНС	488
Зорница Крумова ИНОВАЦИИ – ОСНОВЕН ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА	507
Yaakov Itach FINANCIAL LITERACY LEVEL OF HIGH SCHOOL STUDENTS AND ITS ECONOMIC PATTERNS REFLECTIONS	518

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ
Студии и статии
Том XII – 2019, книга 15

Даден за печат на 28.05.2020 г., излязъл от печат 02.06.2020 г.
Поръчка № 18464; формат 16/70/100; тираж 50

ISSN 1313-6542

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов“
Свищов, ул. Градево № 24